24-12-2020

संस्कृतसामान्यम् । उपशास्त्री-II

अनिवार्यपत्रम् । शब्दरूपाणि ।

चतुर् (चार) संख्यावाचकः शब्दः बहुवचने ।

विभक्ति	पुल्लिङ्ग (बहुवचने)	स्त्रीलिंग (बहुव०)	नपुंसक (क्लीव) बहु०
प्रथमा	चत्वारः	चतस्रः	चत्वारि
द्वितीया	चतुरः	चतस्रः	चत्वारि
तृतीया	चतुर्भिः	चतसृभिः	चतुर्भिः
चतुर्थी	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः	चतुर्भ्यः
पञ्चमी	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः	चतुर्भ्यः
षष्ठी	चतुर्णाम्	चतसृणाम्	चतुर्णाम्
सप्तमी	चतुर्षु	चतसृषु	चतुर्षु

चनुष्

विभक्ति	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	चनुः	चनुषी	चनूंषि
द्वितीया	"	"	"
तृतीया	चनुषा	चनुर्भ्याम्	चनुर्भिः
चतुर्थी	चनुषे	"	चनुर्भ्यः
पञ्चमी	चनुषः	"	"
षष्ठी	"	चनुषोः	चनुषाम्
सप्तमी	चनुषि	"	चनुःषु
सम्बोधन	हे चनुः !	हे चनुषी !	हे चनूंषि !

24-12-2020

डॉ० निर्मल कुमार झा, (स० प्राचार्यः)।
राधा-उमाकान्त संस्कृत महावि० सुखसेना, पूर्णियाँ ।

संस्कृतसामान्यम् । उपशास्त्री I 25-12-2020

अनिवार्यपत्रम् । प्रश्नपत्रस्वरूपम् । 2018-19-20

1. निम्नांकितस्य शब्दस्य रूपाणि निर्देशानुसारेण लिखत । 10 अंका:

राम - तृतीया, एकवचने । सखि - चतुर्थी, एकवचने ।
सर्व - चतुर्थी, एकवचने । साधु - चतुर्थी, एकवचने ।
मुनि - द्वितीया, बहुवचने । वारि - प्रथमा, बहुवचने ।
पति - तृतीया, एकवचने । दधि - तृतीया, एकवचने ।

2. धातुरूपम् निर्देशानुसारेण लिखत । 10 अंका:

√दृश् - लट्, म० पु०, एकवचने । √दृश् - लृट् - उ० पु०, बहुवचने
√पा - लृट्, प्र० पु०, बहुवचने । √पा - लृट् - म० पु०, द्विवचने
√स्था - लट्, प्र० पु०, द्विवचने । √स्था - लृट्, उ० पु०, एकवचने

3. सन्धिविच्छेदं कुरुत तथा सन्धिनामानि लिखत । 10 अंका:

अद्यैव, गङ्गौघः, सूर्योदयः, रमेशः, अत्युक्तिः, अन्वयः,
विनायकः, नयनम्, भानूदयः, पितॄणाम्, परार्धः, हिमर्तुः ।

4. अव्ययीभावसमासस्य किं लक्षणम् ? पञ्चोदाहरणानि लिखत 5 अंकाः

5. तत्पुरुषसमासस्य उदाहरणेन लक्षणं स्पष्टं कुरुत । 2 अंकौ

6. समस्तपदस्य (निम्नांकितस्य) विग्रहं कृत्वा समासनाम लिखत । 3 अंका:

निर्जनम्, सहरि, भूतबलिः, अनन्तः, प्राचार्यः, करकमलम्

शिष्टं अपरेद्युः ।

(हस्ताक्षर) 25-12-2020

डॉ० निर्मलकुमार झा (स० प्राचार्य:
राधा-उमाकान्त सं० महावि० सुखसेना, पूर्णियाँ

२५-१२-२०२०

शास्त्री

साहित्यम् ।

छन्दविवेचनम् ।

"आहारे विरतिः समस्तविषयेग्रामे निवृत्तिः परा,
ऽ ऽ ऽ । । ऽ । ऽ । । । ऽ ऽ ऽ । ऽ ऽ । ऽ
मगण सगण जगण सगण तगण तगण गुरु
नासाग्रे नयनं तदेतदपरं यच्चैकतानं मनः ।
ऽ ऽ ऽ । । ऽ । ऽ । । । ऽ ऽ ऽ । ऽ ऽ । ऽ

मौनं चेदमिदं च शून्यमखिलं यद्विश्वमाभाति ते,
ऽ ऽ ऽ । । ऽ । ऽ । । । ऽ ऽ ऽ । ऽ ऽ । ऽ

तद् ब्रूयाः सखि योगिनी किमसि भोः किं वा वियोगिन्यसि ॥"
ऽ ऽ ऽ । । ऽ । ऽ । । । ऽ ऽ ऽ । ऽ ऽ । ऽ

ऊनविंशत्य क्षराया: अतिधृत्या:जात्या:
शार्दूलविक्रीडितं वृत्तं नाम लक्षयति →
यस्य प्रतिचरणं सगुरवः (गुरुणैकेन सहिताः) मसजस्तताः (मगण, सगण, जगण, सगण, तगणद्वयाश्च) स्युः; सूर्यैः - द्वादशभिः, अश्वैः सप्तभिः अक्षरैः यतिः भवेत् तद् वृत्तं शार्दूलविक्रीडितम् इत्युच्यते ।

लक्षणम् → "सूर्याश्वैर्मसजस्तताः सगुरवः शार्दूलविक्रीडितम् ।"

२५-१२-२०२०

डॉ० निर्मल कुमार झा, (स० प्राचार्यः)
रा० उ० सं० महावि० सुखसेना, पूर्णियाँ